

«Педагогічна матриця» української освіти: її значення для України і європейського світу

Віктор АНДРУЩЕНКО,

доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України,
дійсний член НАПН України, ректор НПУ імені М.П. Драгоманова

Кожна національна система освіти має характерні риси, які відрізняють її від інших (те особливе, унікальне й неповторне, що робить систему тотожною самій собі), й водночас – спільні риси, що поєднують її з іншими освітніми системами. Залежно від їх співвідношення національні системи освіти або наближаються одна до одної, або розходяться на відстань, зумовлену значенням цих характеристик. Нерідко розбіжності мають настільки велике значення, що родовий зв'язок освітніх систем ледь простежується. Однак частіше буває так, що відмінності торкаються лише певних аспектів систем освіти, і тоді вони зближуються, формують спільні підходи, норми, правила організації навчально-виховного процесу, поєднують свої зусилля, доповнюють одна одну. Нинішньому європейському простору притаманна тенденція зближення та взаємодії освітніх систем. Ця тенденція набула форми Болонського процесу. Вхідження в нього (приєднання до нього) є стратегічним завданням розвитку кожної національної системи освіти в Європейському регіоні.

З огляду на це, суттєвими є питання про напрями і характер трансформації національних систем освіти відповідно до єдиних європейських вимог; переваги та ризики цього процесу; його найближчі і віддалені (стратегічні) наслідки; збереження ідентичності кожної з національних систем освіти; ефективність освіти та характер її розвитку в пост-болонському просторі. Спробуємо поміркувати над ними, звертаючи особливу увагу насамперед на їх значення для вітчизняної освітньої системи, досить відомої в Європі та світі.

Українська освіта викристалізувалася в ході загальнокультурного розвитку українського народу під впливом усіх тих історичних суперечностей, які випали на його долю від часів заснування, розквіту та занепаду Київської Русі й до наших днів. Вона увібрала в себе культурно-освітні традиції перших приходських шкіл та монастирської освіти, Острозької та Києво-Могилянської академії, братських шкіл, жіночих курсів, перших колегіумів та університетів. Розвиваючись у тісній взаємодії з європейськими підходами, вона нерідко випереджала їх, а в деяких випадках навіть слугувала символом прогресу в європейській освіті. Відомо, що ректором знаменитого Болонського університету був свого часу Юрій Котермак (Дрогобич); вагомий внесок у розвиток європейської освіти зробив Михайло Драгоманов; європейськими стежками подорожував, розсипаючи перла загальнолюдської мудрості, видатний український мислитель Григорій Сковорода; в європейських університетах

навчався, а згодом працював Іван Франко, як і багато інших українських діячів науки і освіти, культури та релігії.

Незважаючи на іншодержавні впливи, які перманентно накочувались на українство, духовним стрижнем вітчизняної освіти завжди залишалась українська культурно-історична традиція, боротьба за відродження і розвиток якої у всі історичні часи визначалась як головний вектор духовного розвитку нації. Власне, в горнилі цієї боротьби й сформувались провідні характеристики української освіти, сукупність яких визначає особливу якість – «педагогічну матрицю» – своєрідний базовий пласт, завдяки котрому вона постає як оригінальна система, співмірна з аналогічними педагогічними моделями європейського освітнього простору.

Поняття «матриця» (від лат. *matrix* – начало, джерело) більшою мірою побутує в точних науках, зокрема в математиці, квантовій фізиці, економіці, поліграфічній справі і в багатьох інших галузях теорії та практики. Звичними для обґрунтування стратегічних напрямів розвитку є, зокрема, матричні ігри, матричні моделі, матричний аналіз тощо. В педагогічній теорії це поняття охоплює сформований на основі національної культурно-освітньої традиції відносно стійкий, внутрішньо збалансований базовий пласт педагогічної думки і досвіду, на основі якого відповідно до духу епохи вибудовується історично змінний каркас сучасної освіти.

У більш-менш визначених контурах базовий пласт української освіти виокремився в лоні

народної культури в часи Козацької держави (XVII–XVIII ст.). В Гетьманщині та на Слобожанщині від другої половини XVII до кінця XVIII ст. українську «педагогічну матрицю» розвивали Києво-Могилянська академія, Чернігівський та Харківський колегіуми, Переяславська і Глухівська семінарії. Кристалізація «педагогічної матриці» в ці часи однозначно пов'язується з іменем мандрівного філософа-просвітника Григорія Сковороди. Трохи пізніше у Наддніпрянській Україні розпочинають історичну просвітницьку ходу Харківський, Київський та Одеський університети. І хоча вони засновувались як провідники політики царизму й, поза всяким сумнівом, цю функцію забезпечували, українська «педагогічна матриця» не лише не щезала з освітнього горизонту, а й знаходила в ньому своє оригінальне виявлення. У Київському університеті Св. Володимира її розвиток пов'язаний насамперед із діяльністю Кирило-Мефодіївського братства і Тараса Шевченка, пізніше – Михайла Драгоманова і Михайла Грушевського. Співзвучні їхнім поглядам ідеї поширювали Юрій Федькович, Олександр Духнович, Костянтин Ушинський, Андрій Шептицький, Софія Русова, Іван Огієнко. Філософсько-культурологічне і світоглядне підґрунтя цим ідеям забезпечили Тарас Шевченко, Іван Франко та Леся Українка. Такі погляди не лише переслідувались, але й жорстко карались царським урядом.

Подібне ставлення офіційної влади до української «педагогічної матриці» спостерігалось й у Галичині, на Буковині та на Закарпатті. Оскільки в той час означені землі повністю або частково входили до складу Австрії, Польщі та Угорщини, зміст офіційної освіти визначався ідеологією цих держав. І все-таки, традиційна народна культура, а разом з нею й освіта, ніколи не зникали з культурно-освітнього простору. Громадсько-просвітницька діяльність М.Левицького, товариства «Учительська громада», товариства «Просвіта» у Львові, Ю.Федьковича, О.Поповича, С.Смаль-Стоцького на Буковині, єпископів Осипа де-Камеліса, Мануїла Ольшавського та Андрія Бачинського на Закарпатті, події, пов'язані з боротьбою за український університет у Львові, забезпечили розвиток українського просвітництва на цих землях, сприяли делегуванню його основних ідей в Європу. В свою чергу, український освітній простір збагатився новітніми європейськими підходами.

У роки Визвольних змагань національну матрицю освіти обстоювали І.Стешенко і Т.Лубенець, І.Огієнко і П.Холодний, Г.Шерстюк і С.Русова, С.Сірополко і Г.Ващенко. Саме в цей час освітня хвиля, піднята більшовиками, набула форми «українізації». Здавалося, для розгортання української національної освіти визріли достатні умови. Однак хвиля – це не ріка й не море, вона накочується й щезає у прибережному піску або розбивається об важке каміння. З часом українізація перетворилась у формальність. Подальша уніфікація освітньої системи СРСР все більш відчутно «вимивала» з неї національний

компонент. Тоталітарний режим знищував усе, що не відповідало його ідеологічній суті і спрямованості. «Педагогічну матрицю» української освіти фактично «заганяли в підпілля». Радянська епоха виявилась до неї немилосердною. Її підтримували, ховаючись від режиму, подавали у камуфляжній формі реалістично мислячі теоретики та педагогіки-практики. Відкрито «переступати поріг дозволеного» наважувалися лише одиниці.

Освіта, створена в колишньому СРСР, мала дозваний характер. Творчість допускалась лише в дисциплінах природничого профілю. Заохочувались переважно технічні, будівельні спеціальності. Щодо ідеологічних пріоритетів, то про вільнодумство тут не могло бути й мови. Для освіти характерною була жорстка адміністративна регламентація всіх без винятку змістових і організаційних інновацій. Означені обмеження спрямовувались насамперед на національний базовий пласт освіти. Українська «педагогічна матриця» в радянські часи ледь жеврїла.

З розпадом Радянського Союзу кожній з держав, що утворились на його руїнах, дісталась лише частка колишньої досить потужної освітньої системи. Звичайно ж, зі своїми плюсами і мінусами. Саме тому новоутворені країни намагалися позбутися недоліків попереднього періоду, відродити базові (матричні) елементи освіти, створити власні національні системи освіти. Таким самим шляхом рухалась і Україна. В результаті послідовних реформаторських кроків, основу яких склали відродження національних освітніх традицій та залучення освітньо-наукових надбань передових країн світу, частка освітньої системи, що перейшла у спадок від СРСР, перетворилась у досить збалансовану освітню систему, яка загалом забезпечує пізнавальні інтереси суспільства, держави і громадянина, загальноосвітню і професійну підготовку людини, її виховання в дусі національних інтересів та загальнолюдських цінностей.

Рівень освіти населення України є одним з найвищих серед країн Центральної та Східної Європи. Сумарний показник охоплення навчанням у ній становить 79,6% (для порівняння зазначимо, що середній світовий показник дорівнює 65%; у високорозвинутих країнах – 94%; в країнах Східної Європи та СНД – 77%). Зросла частка осіб з вищою освітою. Відбулись відчутні зміни в «наповненості» населення студентами та учнями. Кількість студентів на 10000 населення становить 512 осіб. Чоловіки та жінки в Україні мають рівний доступ до освіти.

За своїм характером трансформована система освіти України цілком відповідає статусу національної і як така налагоджує взаємодію із системами освіти інших країн світу.

Щоправда, дехто розглядає українську «педагогічну матрицю» в децю спрощеному вигляді, скажімо, як народну педагогіку, доповнену родинним вихованням, або ж як етнопедагогіку (сукупність емпіричних педагогічних знань і досвіду народу,

що виражається в його поглядах на навчання та виховання підростаючого покоління). Таке трактування є надто вузьким. Народне життя, його мова, історія, культура, народознавчі, етнографічні, мистецькі знання в українській «педагогічній матриці» завжди співіснували у тісній взаємодії з найновішими вимогами і досягненнями світової педагогічної думки. «І чужому научайтесь, й свого не цурайтесь...» – такою універсальною формулою відобразив цю змістову парадигму української «педагогічної матриці» Тарас Шевченко. Такою вона пройшла всіма сходами історичної еволюції й постає перед світом сьогодні.

Які ж характерні риси української освіти вирізняють її серед інших національних систем і які з них можна вважати «матричними»? Розгорнуту відповідь на це запитання можна знайти в педагогічних працях К.Ушинського і М.Драгоманова, С.Русової і Г.Ващенко, А.Макаренка і В.Сухомлинського, Ш.Амонашвілі і О.Захаренка, М.Стельмаховича та інших видатних українських педагогів, які послідовно, крок за кроком обстоювали їх своєю теоретичною і практичною педагогічною діяльністю. Звичайно, для цього потрібні час і терпіння. Тому, не претендуючи на повноту і вичерпність, спробуємо сформулювати коротку відповідь. На наш погляд, «педагогічна матриця» української освіти охоплює насамперед фундаментальні загальнолюдські цінності – працелюбство, повагу до землі, матері й родини, знання і пізнання, одвічно притаманні українському народу. Вона розгортається через змістове наповнення ідеями «філософії серця» Г.Сковороди та П.Юркевича і «сродної праці» Г.Сковороди, «народознавства і українознавства» М.Пирогова, М.Драгоманова, Г.Ващенко, «державницького патріотизму» М.Грушевського, «народної педагогіки» і «національного виховання» К.Ушинського та С.Русової, «шкільного самоврядування» А.Макаренка, «людинолюбства і сердечності у ставленні до дитини» В.Сухомлинського.

Погляди цих і багатьох інших видатних українських педагогів залишаються цілком актуальними й перспективними для новітнього українського, європейського і світового освітнього простору саме тому, що вони ґрунтуються на наукових засадах, культурному досвіді поколінь, традиціях народної педагогіки, культурно-історичній основі, що як Неопалима купина постійно відроджуються й сяють усе яскравішими барвами на кожному новому повороті історії.

На наше переконання, в найбільш узагальненому вигляді й об'ємно «педагогічну матрицю» української освіти представив В.Сухомлинський. Його знамените кредо «Серце віддаю дітям» є узагальненим і розгорнутим педагогічно-світоглядним продовженням української «філософії серця» Сковороди-Юркевича, реалізацією цієї ідеї в царині педагогічної теорії і практики, попри тоталітарні настанови та норми організації шкільної справи радянської доби. «Виховання серця, – писав

В.Сухомлинський, – це цілий світ турбот і тривоги, про які ми, дорослі, ніколи не повинні забувати. Я бачу своє найголовніше виховне завдання в тому, щоб у дитячій душі стверджувались співчуття, жалість, доброта до всього прекрасного, що є в світі, і насамперед до людини» (Сухомлинський В.О. *Батьківська педагогіка* / В.О. Сухомлинський. – К., 1978. – С. 114).

Освітня система у В.Сухомлинського постає насамперед як виховна, природо- і людинознавча, людиноформуюча. Розвиваючись на міцній основі наукового знання, вона виховує людину і громадянина, зміцнює родину, об'єднує народ, утворює віру, надію і любов як найбільш фундаментальні загальнолюдські цінності. Власне, у цьому й виявляється національний характер української освіти.

Нехай не ображаються наші друзі – педагоги західноєвропейських країн, системи освіти яких мають самодостатній і багато в чому визначальний для європейської спільноти характер, однак німецька чи англійська системи освіти «серце» дітям віддати не в змозі. Не така в них філософія. Німці (від М.Лютера, Ф.Меланхтона, І.Канта, Г.Гегеля і до Ф.Дістервега та Ф.Фребеля), найімовірніше, говоритимуть про необхідність виховання розуму чи кореляції виховання з державною владою (Ф.Шлейєрмахер). І це – чудово. Без розвиненого розуму, інтелекту в сучасному суспільстві прожити неможливо! Педагоги Великої Британії (від Ф.Бекона, Г.Спенсера, Дж.Ланкастера, Дж.Локка і М.Монтессорі) більше розмірковують про формування практичних (утилітарних) навичок або «виховання джентльмена», навчання малюків старшими учнями (белл-ланкастерська система), або про практично-раціоналістичний підхід до освіти тощо. І це також важливо. Адже наш світ – це світ практично-прагматичних відносин, заснований на ринкових принципах. Школа має підготувати дитину до життя і праці в ньому як самодостатню особистість. Американська педагогічна традиція орієнтує на практично-прагматичне ставлення до життя; вона є педагогікою «успіху», якого людина має обов'язково досягти, незважаючи ні на що. І знову-таки: хіба можна тут щось заперечити? Людина приречена на успіх, а школа має її виховувати в тому стилі і ключі, який забезпечить формування необхідних якостей і компетенцій.

Можливо, ми є невинуватими романтиками, але... українці говорять про освіту і виховання переважно як про справу «серця» – становлення високої духовності, порядності, людяності, а потім – всіх інших якостей особистості, насамперед базових – розуму, почуття і волі, необхідних для самостійного життя і діяльності. Філософія серця, духовного життя, любові (згадаймо знамениту працю П.Юркевича «Серце і його значення в духовному житті людини, за вченням Слова Божого») відображає той унікально «український дух», який лежить в основі національної культури, освіти і виховання.

Характерно, що в цьому ж напрямі (практично одночасно з В.Сухомлинським) розвивалися погляди щодо особливостей національної освітньо-виховної системи видатного українського філософа В.Шинкарука. За його переконанням, сутність освітньої системи виявляється у здатності формувати цілісну, гармонійну особистість, духовний світ якої – розум, почуття і воля – спонукають її бути Людиною. Виховання внутрішньої потреби й здатності до співчуття, милосердя, співпереживання, людинолюбства, вважав учений, є серцевинною основою освітньо-виховного процесу. Роздуми В.Шинкарука про людину, її світогляд та духовність, основою якої є віра, надія і любов, дають змогу ідентифікувати їх як філософське обґрунтування «матричних основ» національної системи освіти і виховання.

Тоді як педагогічна спадщина В.Шинкарука ще потребує додаткового, поглибленого вивчення, погляди В.Сухомлинського відомі широкому загалу. Він постав перед світом як найбільш яскравий виразник і представник української педагогіки – унікального і неповторного надбання світового значення. Перечитуючи педагогічні праці В.Сухомлинського, мимоволі доходимо висновку, що звільнення його творчості від надмірної ідеологізації – своєрідної оболонки, обов'язкової для гуманітарної творчості радянської епохи – відроджує й утверджує цього великого педагога як мислителя, теоретичні конструкції й узагальнений практичний досвід якого найбільш співзвучні сьогоденню й перспективам розвитку педагогічної освіти у XXI столітті. Його ідеї розвинулись і поглибились у педагогічних системах І.Ткаченка, О.Захаренка, М.Гузика; переосмислюються і знаходять втілення (наприклад, концепція особистісного підходу) в теоретичних працях І.Бега, братів Володимира та Віталія Бондарів, С.Гончаренка, І.Зязюна, С.Максименка, О.Савченко, О.Сухомлинської; набувають форми державних документів стратегічного значення, зокрема таких, як Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») (1993 р.), Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті (2002 р.) та Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки (2011 р.).

«Педагогічна матриця» української освіти є величиною помітною й стійкою. І все-таки вона не залишається незмінною. Як і субстанція, що, на думку Б.Спінози, є причиною самої себе, українська «педагогічна матриця» має внутрішнє джерело розвитку (розвивається відповідно до вимог української цивілізації, що зростає) і водночас вона реагує на зовнішні суспільні вимоги, які зумовлюють характер і спрямованість сучасної світової динаміки освіти. Вона розвивається і одночасно залишається тотожною самій собі, зберігаючи національний характер та культурні надбання. «Те, що є тим самим, – писав Платон, – є іншим і навпаки: те, що є іншим, – є тим самим». Отже, «педагогічна матриця» розвивається, вбираючи в себе все передове й прогресивне із вітчизняного та світового педагогічного досвіду;

вона залишається сталою (тотожною самій собі), відображаючи характер і унікальність української моделі освіти як такої. Інноваційні зміни, ініційовані Болонським процесом, торкаються насамперед зовнішньої сторони освіти, її каркасу. Матриця ж залишається сталою, утримуючи освітній каркас у національно визначених контурах. Однак проникаючи в матрицю, Болонські інновації впливають на її розвиток відповідно до загальних тенденцій формування європейського освітньо-культурного простору, а отже, і на її змінний каркас, який завдяки цьому набуває дедалі зрозуміліших і прийнятніших для європейської спільноти обрисів.

Входження (чи невходження) до Болонського процесу визначається нашим власним розумінням можливих освітніх змін – «матричних» і «каркасних». На наш погляд, перші повинні мати поміркований, косметичний характер; другі – модернізаційний, глибинний. І це зрозуміло. Болонський процес не ставить за мету нівелювання чи поглинення національних систем освіти. Приєднуючись до нього, українська освіта, як і освітні системи інших країн, має залишитись тотожною самій собі. Водночас необхідно визначити спільні пріоритети, що потребує розуміння і взаємовизнання освітніх систем як співмірних. Зупинимось на цьому детальніше.

Відомо, що Європа єдиної системи освіти не має. У Великій Британії, Франції, Німеччині, Італії, Нідерландах, Фінляндії й інших країнах європейського простору є власні національні системи освіти, які відрізняються за багатьма аспектами, й навіть характеризуються певними суперечностями. До того ж кожна з країн вважає свою систему чи не найкращою й зовсім не прагне змінювати власні характеристики на користь іншої.

Водночас країни Європи опрацювали й узгодили між собою єдині вимоги, «правила гри», які дали змогу започаткувати Болонський процес. Осторонь цього процесу залишились лише дві країни європейського простору – Республіка Білорусь і Україна. Головними тут є, звичайно, причини політичні. Залишаючи їх на розгляд політиків, зазначимо, що за останні 10–15 років українська освітня система здійснила такі трансформації, які не лише ідентифікують її як європейську, але й багато в чому утверджують її як зразок. Це дає можливість висловити припущення, що приєднання або неприєднання України до Болонського процесу є рішенням однаково можливим, і для української системи освіти суттєвого значення не має. За рівнем конкурентоспроможності випускників вона вже здобула своє власне місце і роль в європейському освітньому просторі. Тому приєднання України до Болонського процесу є справою політиків, державних діячів і часу, потрібного для з'ясування співмірності (тотожності) національних освітніх стандартів з європейськими.

Як і кожен процес, Болонський процес має свої причини виникнення, джерела, характер розвитку, межі і кінцеву мету. Розпочнемо з останньої.

Стратегічною метою Болонського процесу є підвищення якості освіти, надійності й конкурентоспроможності фахівців, насамперед у європейському економічному, політичному й соціокультурному просторі. Європа хоче бути впевненою в тому, що незалежно від країни (й особливостей національної системи освіти та професійної підготовки кадрів), в якій той чи інший фахівець здобув освіту і професію, йому можна довіряти, бо він має високий рівень освіти і культури, підготовлений (вихований) за нормами, що прийняті як стандарти європейського гатунку. Формування взаємної довіри і алгоритмів її досягнення розпочалося з Лісабонської конвенції (1997 р.) про визнання кваліфікацій щодо вищої освіти у Європейському регіоні.

Головною вимогою Болонського процесу є «онаучнення» сучасного освітнього простору, зміцнення взаємозв'язку науки і освіти. Для України ця вимога втілюється в завданні повернення науки до університетів, вилученої з них заступником народного комісара освіти УСРР Я.Ряппо у 1920 р.

Власне, у 1920 р. Київський, Харківський, Одеський та інші класичні університети (як останні «анклави духу царизму») були закриті. Всесвітньо відомі наукові школи університетів перейшли в підпорядкування новоствореної Академії наук. З одного боку, така акція підштовхнула науку до розвитку, з іншого – «відірвала» її від університетів, навчального процесу, молодого, пошукового розуму студентства. Відродження університетів у 1932–1933 роках так звану «велику науку» до неї не повернуло. Академічна наука нарощувала оберти на власній основі. Забезпечуючи здебільшого потреби військово-промислового комплексу, вона мала значно вищі обсяги фінансування й більшу матеріальну підтримку держави. Від університетів вона брала талановитих випускників, яких доучувала у власній аспірантурі. Практично весь радянський період університетська наука мала меншовагартісний характер.

Європейський стиль взаємодії науки і освіти є іншим: велика наука здебільшого концентрується навколо університетів. Така норма має серйозні переваги насамперед тому, що талановита молодь отримує можливість навчатися під керівництвом провідних учених, які, у свою чергу, мають безпосередній доступ до оригінального наукового мислення, інтенсивного творчого пошуку амбітної молоді. Більш раціонально використовуються як інтелектуальні ресурси, так і державні кошти. Отже, повернення великої науки в університети має глибокий сенс. Важливо, щоб означений процес здійснювався не шляхом руйнації академічних наукових шкіл, а через співпрацю з ними, виконання спільних проєктів і програм, створення спільних науково-дослідних центрів тощо.

На наш погляд, цілком прийнятною для української освіти є європейська норма (і вимога Болонського процесу) щодо ступеневої підготовки кадрів за схемою «бакалавр», «магістр». Наявні в

українському освітньому просторі ступені можуть бути безболісно пристосованими до цієї схеми. Потрібно узгодити чинне законодавство, надати роз'яснення роботодавцям, наповнити запропоновані ступені відповідним змістом. Такими самими прийнятними вимогами Болонської декларації є розширення мобільності викладачів і студентів, впровадження кредитно-модульної системи, забезпечення освіти впродовж усього життя, здійснення моніторингу якості освіти, поглиблення демократичності організації та управління навчальними закладами.

Приймаючи ці та інші інновації, долучаючись до Болонського процесу, українська освіта, безсумнівно, ставатиме дедалі більш конкурентоспроможною у європейському просторі. Поглибляться її міжнародні зв'язки. Зросте популярність українського вченого і педагога. Українська освіта стане привабливою для іноземного споживача та інвестора. Трансформуючись у контексті вимог Болонського процесу, вона має зберегти й свою ідентичність, залишитися саме українською – сердечною, духовною і душевною, людською і людяною, народною і родинною, патріотичною і моральною у всіх загальнолюдських вимірах. Не більше й не менше! Приймаючи українську освіту у її власних характеристиках, Європа отримує великі переваги, насамперед щодо утвердження справді людських відносин, миролюбства і працелюбства, толерантності і співробітництва, шанування батьків (родини) і народу, відродження морального ставлення до життя.

Показовим у цьому розумінні є факт проведення в Україні (вересень, 2011 р.) Першого Європейського форуму ректорів педагогічних університетів. Видатні зарубіжні науковці і педагоги приїхали в Україну для організації співпраці, обміну досвідом, педагогічними надбаннями, виробленими впродовж століть, а особливо – в епоху нинішніх радикальних змін суспільного життя, насамперед під впливом таких чинників, як глобалізація та інформаційна революція. Під час Форуму було створено Асоціацію ректорів педагогічних університетів Європи, засновано науково-педагогічний часопис «Європейські педагогічні студії», прийнято Звернення до парламентаріїв Європи, керівників держав та урядів на предмет підтримки вчителя і педагогічної освіти. Інтегралізація об'єднавчих процесів на теренах Європи, підкреслювали учасники Форуму, потребує підготовки нових поколінь у дусі цінностей, сформованих європейською спільнотою впродовж її тисячолітнього розвитку. В ході історії європейська педагогіка сформувала своєрідну платформу цінностей, актуальних для всіх країн і народів континенту. Провідними серед них є людиноцентризм, толерантність, миролюбство, екологічна безпека, дотримання прав людини, солідарність. Підготовка нового вчителя на цій базовій платформі з урахуванням національних особливостей є тим головним остоном, навколо якого мають здійснюватися модернізаційні та інноваційні

процеси в педагогічній освіті у межах європейського простору. Саме тут актуальною і затребуваною стає українська педагогіка серця, духовності, моралі і культури, яку плекали й спадкоємно передали нам у вигляді «педагогічної матриці» української освіти наші видатні попередники.

Анотації

Віктор АНДРУЩЕНКО

«Педагогічна матриця» української освіти: її значення для України і європейського світу

У статті аналізується внесок українських педагогів і філософів різних поколінь, які заклали і спадкоємно передали нам аксіологічний фундамент національної освіти (своєрідну «педагогічну матрицю»), актуальний в контексті сучасних освітніх процесів в Україні та Європі.

Ключові слова: людина, культура, освіта, інновації, «педагогічна матриця», Болонський процес.

Віктор АНДРУЩЕНКО

«Педагогическая матрица» украинского образования: её значение для Украины и европейского мира

В статье анализируется вклад украинских педагогов и философов разных поколений, которыми был заложен и преемственно передан нам аксиологический фундамент национального образования (своеобразная «педагогическая матрица»), актуальный в контексте современных образовательных процессов в Украине и Европе.

Ключевые слова: человек, культура, образование, инновации, «педагогическая матрица», Болонский процесс.

Victor ANDRUSHCHENKO

«Pedagogical matrix» of Ukrainian education: its importance for Ukraine and the European world

The article analyzes the contribution of Ukrainian teachers and philosophers of different generations, who laid and successively passed on to us axiological foundation of national education (original «pedagogical matrix») relevant in the context of modern educational processes in Ukraine and Europe.

Keywords: person, culture, education, innovations, «pedagogical matrix», Bologna process.

ДО 90-РІЧЧЯ «РШ»

Головному редактору щомісячного науково-педагогічного журналу «Рідна школа»
Пугач А.В.

Вельмишановна Анжеліно Володимирівно!

Від багатотисячного колективу студентів, викладачів та співробітників Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова прийміть найщиріші вітання з нагоди святкування 90-річчя Вашого видання.

Щомісячний науково-педагогічний журнал «Рідна школа» впевнено й щиро завоював серця й уми викладачів, співробітників, студентів Драгоманівського університету, як і багатьох інших навчальних закладів України. Ваші статті й інформативні повідомлення – це глибокий досвід педагогічної науки не лише вітчизняного простору, але й світових обширів; влучні думки кращих вчених держави, справжніх патріотів своєї справи; гучний 90-літній літопис педагогічної справи. Водночас вдячні журналу ще й за постійну презентацію нових імен – майбутнього педагогічної науки, – які несуть з собою інновації, модерне бачення розвитку суспільства в цілому.

Ваш невтомний творчий колектив – це професіонали високої проби, що не тільки заповнюють інформаційний простір нашої країни, але вправно й талановито відкривають велику складну науку для пересічних громадян – від студента, викладача до вчителя сільської школи; мудро працюють над втіленням нових ідей з реформування дизайну й оформлення журналу, аби він став цікавим і привабливим для кожного українця.

У це чудове свято бажаємо вам, шановні журналісти, поповнення читацької аудиторії й розширення кола друзів, авторів, хороших дописувачів. Упевнені, вам не позичати наполегливості й цілеспрямованості у досягненні нових висот на ниві редакторської й журналістської роботи. Тож хай вірними супутниками на цьому шляху стануть удача, успіх і творче натхнення.

З повагою
ректор НПУ імені М.П. Драгоманова

Віктор АНДРУЩЕНКО